

MARK KROLL

Johann Nepomuk Hummel
Život a svet hudobníka

J. N. HUMMEL.

Mark
Kroll

*Johann Nepomuk
Hummel*

*Život a svet
hudobníka*

Preklad:
Ivan Koska

HUDOBNÉ
CENTRUM
2024

MARK KROLL
JOHANN NEPOMUK HUMMEL. ŽIVOT A SVET HUDBNÍKA

Second revised edition:

Mark Kroll

Johann Nepomuk Hummel: A Musician's Life and World

© 2022 by Mark Kroll for the Music Centre Slovakia,

edited and revised by Ivan Koska

Cover illustration © Goethe-Museum Düsseldorf / Anton-und-Katharina-Kippenberg-Stiftung

Cover design © Pergamen, s. r. o.

Translation © Ivan Koska, 2024

Slovak edition © Hudobné centrum, Bratislava 2024

ISBN 978-80-89427-97-0 (print)

ISBN 978-80-89427-98-7 (PDF)

www.hc.sk

**Venované Carol Lieberman-Krollovej
a pamiatke
Manfreda Kanngießera**

Obsah

Skratky	11
Podakovanie	13
Predslov k druhému anglickému vydaniu a slovenskému prekladu	15
Úvod	17
1 Svety Johanna Nepomuka Hummela	21
2 „Moderný nemecký Mozart“	29
3 „Milovaný papá“: Hummel, Haydn a Esterházi	49
4 V Beethovenových šľapajach	69
5 Hummelove slzy: Schubert.	91
6 Hummel na cestách: priekopník koncertných turné	105
7 Stuttgart: „Toto miesto nie je pre umelcov“	173
8 Weimarský Orfeus.	187
9 Hummel a jeho žiaci: „Podrobný teoreticko-praktický návod“	233
10 Schumann.	263
11 Hummel a Liszt: dvaja weimarskí kapelmajstri.	281
12 „Klobúk dole, páni...“: Hummel a Chopin	295
13 Hummelov odkaz: hudba a človek.	315

Prílohy

A Úplný zoznam diel Johanna Nepomuka Hummela	329
B Rodostrom Hummelovcov	375
C Vyznamenania a ocenenia Johanna Nepomuka Hummela	377
D Členovia weimarskej <i>Hofkapelle</i> počas Hummelovho pôsobenia ako kapelmajstra (1819 – 1837)	379
Bibliografia	381
Menný register	393
O autorovi	399

Skratky

Periodiká

<i>AMA</i>	<i>Allgemeiner musikalischer Anzeiger</i>
<i>AMZ</i>	<i>Allgemeine musikalische Zeitung</i>
<i>BAMZ</i>	<i>Berliner allgemeine musikalische Zeitung</i>
<i>ML</i>	<i>The Musical Library</i>
<i>MMLM</i>	<i>Monthly Musical and Literary Magazine</i>
<i>MW</i>	<i>The Musical World</i>
<i>NZfM</i>	<i>Neue Zeitschrift für Musik</i>
<i>QMM</i>	<i>Quarterly Musical Magazine and Review</i>
<i>WAMZ</i>	<i>Wiener allgemeine musikalische Zeitung</i>

Skratky knižnic

<i>Bsb</i>	Berlín, Staatsbibliothek zu Berlin – Preussischer Kulturbesitz
<i>Cu</i>	Cambridge, Cambridge University Library
<i>DÜk</i>	Düsseldorf, Goethe-Museum
<i>En</i>	Edinburgh, National Library of Scotland
<i>Lbl</i>	Londýn, British Library
<i>Pn</i>	Paríž, Bibliothèque nationale de France
<i>WRgs</i>	Weimar, Stiftung Weimarer Klassik, Goethe-Schiller-Archiv
<i>WRl</i>	Weimar, Thüringisches Hauptstaatsarchiv Weimar
<i>Zsch</i>	Zwickau, Robert-Schumann-Haus

Pod'akovanie

Mal som to šťastie, že počas práci na tejto knihe sa mi dostalo pomoci a podpory mnohých jednotlivcov i inštitúcií.

Chcel by som sa poďakovať knihovníkom a vedúcim mnohých knižníc a archívov, ktoré som navštívil: všetci z nich boli mimoriadne ochotní a veľkodušne mi venovali svoj čas a svoju odbornosť. Vo Weimare som mohol vždy počítať s vlúdnyim prijatím a asistenciou Angeliky von Wilamowitz-Moellendorffovej z knižnice *Herzogin Anna Amalia Bibliothek*, Evelyn Lieschovej a jej kolegýň Marity Prellovej a Susan Wagnerovej z *Goethe-Schiller-Archiv*, Dr. Iriny Lucke-Kaminiarzovej a Esther Schönbergerovej z archívu *Musikhochschule Franz Liszt*; poďakovanie patrí aj personálu *Thüringisches Hauptstaatsarchiv*. Regine Zellerová, riaditeľka knižnice düsseldorfského Goetheho múzea, sa o zdar tohto projektu zaslúžila podstatným dielom. Počas mojej návštevy mi poskytla neobmedzený prístup k bohatej hummelovskej zbierke múzea a jej pomoc bola neoceniteľná i počas nasledujúcich rokov, keď mi napríklad vyhotovila kópie väčšiny ilustrácií, ktoré sa v tejto knihe nachádzajú. Rovnako zaviazaný som aj ochotným a erudovaným knihovníkom z *British Library*, *Cambridge University Library* a parížskej *Bibliothèque nationale*, ako aj Holly Mockovakovej z *Boston University Library*. Vďaka si zaslúžia i Dr. Ryszka-Komarnicka a Antoni Grudziński z *Instytut/Muzeum Fryderyka Chopina* vo Varšave za poskytnutie kópie Chopinovho portrétu, ktorý namaloval Hummelov syn Carl.

Vo Weimare sa mi tiež pošťastilo zoznámiť s dvomi členmi *Hummel-Gesellschaft*, Manfredom Kanngießerom a Rolfom Lukoschekom, s ktorými som strávil množstvo milých a plodných pracovných hodín, ako aj niekoľko príjemných obedov a večerí. Manfred bol mimoriadne ochotný a nápomocný. Počas mojej prvej návštevy ma sprevádzal po meste, vzal ma na najvýznamnejšie hummelovské miesta a poskytol mi súkromnú prehliadku Hummelovho domu na *Marienstraße*, v ktorom práve prebiehala rekonštrukcia. Bol mi nesmiernou

pomocou počas celého projektu: pripravil mi niekoľko kilogramov materiálu, ktorý za tie roky zozbieral a ktorý som v knihe zužitkoval bezo zvyšku. Jemu i jeho kolegom z Hummelovej spoločnosti vyjadrujem uznanie za ich neúnavné úsilie o zvýšenie celkového povedomia o Hummelovi a jeho hudbe.

Moja úprimná vďaka prináleží aj vydavateľstvu Scarecrow Press za publikovanie prvého vydania knihy, najmä Bruceovi Phillipsovi, ktorý ako prvý akceptoval môj návrh. Zaviazaný som i Renée Camusovej, ktoré ma previedla celým procesom prípravy a odovzdania rukopisu, a Nicole McCulloughovej, ktorá projekt zavŕšila. Bruceove široké znalosti a skúsenosti v branži boli zjavné už od prvého okamihu, keď sme sa nápadom začali zaoberať: ihneď pochopil potrebu a význam prvej anglickojazyčnej biografie Hummela. S praktickou realizáciou tejto myšlienky mi pomohli Renée a Nicole, pričom prejavili obdivuhodnú trpezlivosť so všetkými mojimi otázkami a žiadosťami.

Knihu by som nedokázal napísať bez odbornej pomoci a podpory zo strany mojich priateľov a kolegov: patria medzi nich profesori Lewis Lockwood, Robert Marshall, Dagmar Ringeová, Wendy Hellerová a Carol Liebermanová. Každý z týchto vynikajúcich učencov a hudobníkov prečítal celý rukopis aspoň jedenkrát, ba niektorí z nich odložili bokom vlastnú dôležitú prácu, aby mohli venovať ďalšie hodiny čítaniu jeho početných verzií. Poskytli mi tiež jedinečné poznatky z oblastí, na ktoré sa špecializujú. Lockwood „prečesal“ kapitolu venovanú Beethovenovi, Robert Marshall zas kapitolu o Mozartovi. Dagmar Ringeová, biofyzička a nanajvýš erudovaná milovníčka hudby, mi pomohla s prekladom každého jedného slovíčka z nemčiny, jej rodného jazyka. Možno s istotou povedať, že o Hummelovi teraz vie viac než akýkoľvek iný prírodovedec na svete. Kľúčovou bola i pomoc Wendy Hellerovej: každú kapitolu prečítala niekoľkokrát a vylepšila vďaka svojmu dôkladnému akademickému prístupu a prenikavému štýlu. Svojej manželke Carol Liebermanovej som nesmierne vďačný za nekonečnú trpezlivosť, ktorú až do krajnosti skúšalo opakované čítanie konceptu za konceptom, a za to, že sa počas rokov práce na tomto projekte stala „hummelovskou vdovou“. Na práci sa podieľal dokonca aj môj syn Ethan, ktorý prečítal viaceré časti knihy. Je oveľa lepším vedcom ako jeho otec: jeho schopnosť čítať dokumenty v sanskrte a iných jazykoch ma stále naplňuje úžasom – a hrdosťou.

Výskum a napísanie tejto knihy by neboli možné bez finančnej podpory. Vďaka by som chcel vyjadriť fondu *National Endowment for the Humanities*, ktorý mi počas prvých rokov projektu udelil štipendium, ako aj profesorovi Dr. Lotharovi Ehrlichovi a nadácii *Stiftung Weimarer Klassik* za štipendium, ktoré mi umožnilo dokončiť výskum vo Weimare.

Predslov k druhému anglickému vydaniu a slovenskému prekladu

S radostou som prijal ponuku Hudobného centra pripraviť druhé vydanie knihy, a to najmä preto, lebo ide o jej vydanie v Hummelovom rodisku. Je pre mňa i príležitosťou opraviť chyby z prvého vydania a doplniť knihu o všetko, čo sme o Hummelovom živote a hudbe za uplynulé roky odhalili a zistili. Od čias prvého vydania mojej monografie roku 2007 sa toho vo svete Johanna Nepomuka Hummela odohralo naozaj veľa. Objavili sa mnohé vynikajúce nahrávky a predvedenia jeho hudby všetkých žánrov, pričom ich počet neustále narastá. Rozširuje a obohacuje sa i hummelovský odborný výskum: publikujú sa kvalitné vydania Hummelových skladieb, ako aj prínosné štúdie týkajúce sa rozmanitých stránok jeho života a kariéry. Je pre mňa hlbokým zadostučinením, že Hummel už nie je známy len ako skladateľ onoho slávneho trúbkového koncertu.

V súvislosti s druhým anglickým vydaním a slovenským prekladom ďakujem Pavlovi Šuškovovi z Hudobného centra za jeho rady a pomoc, Ivanovi Koskovi za dôkladné a neoceniteľné editorské zásahy a korekcie, Regine Zellerovej z *Goethe-Museum Düsseldorf*, ktorá mi poskytla obrazové materiály do prvého vydania a rovnako ochotne mi ich opäť poslala kvôli tejto publikácii; Marte Syrzistieovej z varšavského Múzea Fryderyka Chopina, ktorá mi poslala čerstvú kópiu Chopinovej skice od Carla Hummela; Christine Johnsonovej a Meghan Hansenovej z Múzea FIDM v Los Angeles za poskytnutie fotografie Hummelovej dvornej livreje a za povolenie jej použitia; a napokon Yvonne Hummelovej, vdove po Mikeovi (Hummelovom prapravnukovi), ktorá bola spoľahlivým, ochotným a bohatým zdrojom informácií o Hummelovej rodine – použil som ich v revidovanom rodostrome v Prílohe B.

Redakcia ďakuje Zuzane Godárovej za cenné pripomienky a odborné historické informácie.

Úvod

Johann Nepomuk Hummel: Život a svet hudobníka nie je len knihou o veľkom umelcovi, na ktorého história akoby zabudla, hoci už aj to by bol dostatočný dôvod na jej napísanie. Je tiež knihou o mnohých svetoch, v ktorých žil. Hummel pôsobil v jednom z najdynamickejších období dejín hudby uprostred prechodu od klasicistických k romantickým interpretačným a kompozičným štýlom. Ako Mozartov najslávnejší žiak, Haydnov chránenec a Beethovenov priateľ a hlavný konkurent bol vrcholným klasicistom. Romantik Hummel však výrazne ovplyvnil ďalšiu generáciu skladateľov, predovšetkým Schuberta, Schumanna, Liszta a Chopina.

Politické, hospodárske a kultúrne prostredie, v ktorom Hummel žil a pôsobil, sa pod jeho nohami tiež neustále menilo, čoho výsledkom bol nový svet umeleckých príležitostí a úloh. Hummel tieto zmeny naplno využil a niektoré z nich dokonca sám inicioval.

Každý nový objav o Hummelovi bezpochyby zvýši čitateľovo uznanie a obdiv voči tomuto skvelému hudobníkovi a fascinujúcemu človeku. Z Hummela, zázračného dieťaťa, ktoré vedelo čítať noty vo veku štyroch rokov, hrať na husliach v piatich a na klavíri v šiestich, sa stal jeden z veľkých klavírnych virtuózov svojej doby. Absolvoval viac koncertných turné ako ktorýkoľvek z jeho súčasníkov, čím v podstate vytvoril model dnešného putujúceho umelca; bol inovátorom komerčných aspektov hudobného biznisu ako reklama, publicita a ochrana autorských práv. Hummel bol taktiež vysoko uznávaným dirigentom, kapelmajstrom na významných dvoroch v Eisenstadte, Stuttgarte a Weimare, ale aj jedným z najvyhladávanějších učiteľov klavíra v Európe. Hummel skladateľ sa tešil rovnako vysokému uznaniu ako Hummel interpret. Bol vlastne najpopulárnejším skladateľom svojej doby: kritici, publikum a kolegovia hudobníci ohlasovali každú jeho novú skladbu ako významnú udalosť.

Otázkou teda nie je, prečo bolo treba napísať túto knihu, ale prečo existuje len tak málo štúdií o tejto významnej hudobnej osobnosti. Ide o prvú knihu

v anglickom jazyku, ktorá sa zaoberá Hummelovou kariérou v jej celistvosti. Je to bohatý a zložitý príbeh nielen o veľkom hudobníkovi, ale i o dynamicky sa meniacom svete, príbeh, ktorý nám ponúka ucelený obraz jedného z kľúčových momentov v dejinách hudby, ako aj roly hudobníka vo vtedajšej spoločnosti.

Inštinkt ma sprvu viedol k prísne chronologickému vyrozprávaniu príbehu. Čoskoro som si však uvedomil, že zložitost' Hummelovho života, širokú rozmanitosť jeho úspechov a spleť pavučinu stykov, ktoré ho spájali s druhými hudobníkmi, nemožno vtiesnať do kalendára. V jednom mesiaci by sme napríklad Hummela mohli nájsť na turné v Moskve, Paríži či iných európskych mestách; v tom istom mesiaci mohol dirigovať Mozartove a Rossiniho opery či Weberovho *Čarostrelca*, zakladať nový koncertný cyklus pre svoj orchester a popritom vykonávať svoje náročné administratívne povinnosti ako weimarský kapelmajster. Zároveň mohol učiť ďalšiu generáciu klaviristov, komponovať, spolupracovať s Goethem, podávať na európskych súdoch petíciu za ochranu autorských práv a súčasne udržiavať aktívnu korešpondenciu s rozvetvenou sieťou vydavateľov a kolegov.

Knihu som preto usporiadal spôsobom, ktorý čitateľovi umožní naplno postihnúť bohaté pletivo Hummelovho života a hudby. Prvá kapitola zasadzuje Hummelovo rodinné zázemie a jeho prvé roky do kontextu životov aktívnych hudobníkov žijúcich v režime habsburskej monarchie. V 2. kapitole pobudneme s Mozartom a jeho rodinou, tak ako Hummel počas dvoch najformatívnejších rokov svojho života, čo nám umožní vidieť Mozarta Hummelovými očami a Hummela Mozartovými. Mozartov vplyv sledujeme aj v Hummelovej dospelosti, vrátane Hummelových ďalších stykov s Mozartovým synom Franzom Xaverom a vdovou Constanze. Tretia kapitola zaznamenáva postup Hummelovej kariéry pod Haydnovým veľkorysým tutorstvom, ktorá vyvrcholila Hummelovým pôsobením ako Haydnovho nástupcu u Esterházióvcov. Hummelovými známostami s ostatnými hudobníkmi sa zaoberá 4. a 5. kapitola: rozoberá sa v nich jeho kolísavý vzťah voči Beethovenovi (mohol sa začať už v roku 1787, upevnil sa v 90. rokoch 18. storočia a skončil sa ozajstnou drámou pri Beethovenovej smrteľnej posteli roku 1827) a krátke stretnutie s Franzom Schubertom, ktoré na oboch skladateľoch zanechalo trvalý dojem.

V 6. kapitole, ktorá tvorí stred knihy, som zvolil trochu odlišný prístup; rozoberám v nej celú kariéru Hummela ako cestujúceho koncertného umelca. Začnem od mimoriadne úspešného veľkého koncertného turné, ktoré podnikol ako dieťa s otcom, preskúmam históriu Hummelovho koncertného účinkovania na základe jeho početných vystúpení „na ceste“, ktoré si vyslúžili jednoznačnú chválu publika i tlače, a skončím záverečným obdobím jeho života, v ktorom dramatický posun v otázkach štýlu a vkusu – stelesnený Paganinim a Lisztom – mal neblahý účinok na Hummelovu schopnosť zaplniť koncertné sály.

Hummelov neľahký pobyt v Stuttgarte vo funkcii kapelmajstra je predmetom 7. kapitoly, kým 8. kapitola sa zameriava na nepochybný vrchol jeho kariéry – dlhé a úspešné kapelmajsterské pôsobenie vo Weimare, meste Goetheho. Hummel